

עונג שבת (14)

אותם שכתוב בהן "ופניהם פני אדם", כלומר אפילו המלאכים אסור להיות שם בעת עבודת הכהן. מדוע? משום שזהו רגע של ייחוד בין הקב"ה לישראל עם קרובו, רגע של קשר שנדרשת בו פרטיות מושלמת. לכן אפילו המלאכים, עם כל הכבוד לגדולתם, צריכים לעזוב את המקום.

בצאתנו מבית הכנסת בליל שבת, מלווים אותנו המלאכים לבתינו, שם אנו מוצאים שולחן ערוך ומוכן. אנו נעמדים ואומרים למלאכים: "שלום עליכם מלאכי השרת מלאכי עליון.. בואכם לשלום" וגם "ברכוני לשלום". ואז כביכול אומרים להם: רבותי המלאכים, אנו עומדים כעת לקדש על היין ולגשת לסעודת השבת שהיא "סעודתא דעתיקא קדישא". בסעודה הזו, "כל אדם לא יהיה באהל מועד", ולכן "צאתכם לשלום מלאכי השלום", עליכם לעזוב כעת, כי זהו רגע של ייחוד בין השי"ת לעמו ישראל, ובקדושה זו אפילו המלאכים אינם יכולים להיות שותפים.

נפש שמשון "שבת קודש" מאת הרב פינקוס זצ"ל

הקשר בין דין תוספת שבת לאבדן הארץ

יום השישי

אמרו חז"ל (נדרים פא.): על הפסוק (ירמיהו ט, יא) "על מה אבדה הארץ.... ויאמר ה' על עזבם את תורת"י" שהחטא היה שלא ברכו בתורה תחילה, כדי להבין זה, יש להקדים ד' הקדמות. הקדמה ראשונה: מה שפירש המהרש"א שהקדימו כהן עם הארץ לתלמיד חכם. הקדמה שנייה: אומות העולם טוענים לישראל: לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גויים. והתשובה לזה היא על פי מה שדרשו חז"ל (שבת פח.): על הפסוק "ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי" ה"א יתרה למה לי? מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם: אם ישראל מקבלים את התורה, אתם מתקיימים, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו, נמצא שישראל הצילו את כל העולם מאבדון, ודינם כמציל מיזוטו של ים.

הקדמה שלישית: בשל"ה הקדוש מובאת מחלוקת מהיכן לומדים את דין תוספת שבת, יש שלמדו מן הפסוק: "זכור את' יום השבת לקדשו", את' לרבות תוספת שבת, ויש שלמדו זאת מן הפסוק: "יום השישי" ה"א יתרה לרבות תוספת שבת.

הקדמה אחרונה: ישנה מחלוקת תנאים אם דורשים כל "את" שבתורה, כדאיתא (פסחים כב.), שמעון עמסוני היה דורש כל את שבתורה, כיון שהגיע ל"את" ה'

טעם למנהג נתינת עיניו בנרות

איתא בגמרא (ברכות מג.): "פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו". שואלת הגמרא: מאי תקנתיה? כלומר, במקרה שכבר הפסיד חלק ממאור עינו ע"י שפסע פסיעה גסה, כיצד יתקן זאת? ועונה: להדריה בקדושה דבי שמי, יחזירנו ע"י שתיית יין הקידוש של לילי שבתות. והנה בהלכות שבת (סי' רצא ס"י) כתב הרמ"א: כשמתחיל לקדש יתן עיניו בנרות, וכתב על כך המ"ב (סקמ"ח): והוא סגולת רפואה לעינים שכהו ע"י פסיעה גסה עכ"ל. הטעם יש לומר: השבת מדליקים שני נרות. נר בגימטריא מאתיים חמישים (250), שני נרות חמש מאות (500) רמז לכך שנתנת עיניו בנרות השבת מהוה רפואה לאחד מחמש מאות שבמאור עינו שאבד מחמת פסיעה גסה, שיחזרו לו ותהיה ראיתו טובה. יש לכך רמז נוסף בפסוק פרשת במדבר (א, טז) "לנפתלי אחירע בן עינן", נפתלי הרי היה "אילה שלוחה", שזהו ענין הריצה הנוטלת ממאור עינו של אדם, ועל כן רמזה כאן התורה את הענין למי שנחסר ממאור עינו על ידי ריצה כדלהלן:

"לנפתלי", רמז לריצה כנ"ל. "אחירע" ראשי תיבות: רופא תולה עמו ישראל אמן. בן ראשי תיבות: ב נר, היינו פעמיים נר, אלו שני נרות של שבת שהם בגימטריא חמש מאות, היינו, יסתכל בשני הנרות של שבת, ועל ידי זה תהיה רפואה ל"עיניו", לעיניים שלו.

ומתוך אור "שבת קודש" חלק א'

וכל אדם לא יהיה באהל מועד

בליל שבת, כשמגיעים הביתה, פותחים ואומרים: "שלום עליכם מלאכי השרת מלאכי עליון וכו'" ומסיימים: "צאתכם לשלום מלאכי השלום וכו'". והפלא הוא: מדוע אומרים למלאכים לעזוב? מדוע שלא ישארו, האם הם מפריעים לנו? שאלה זו נשאל מרן החפץ חיים זצ"ל, והוא ענה שאומרים "שלום עליכם" למלאכים של שבת ו"צאתכם לשלום" למלאכים של ימות החול. כעין מה שהיה בסולם של יעקב אבינו, שהמלאכים של חול עזבו והמלאכים של א"י באו.

יש אופן אחר לפרש: בבית המקדש, כאשר הכהן היה עובד במזבח החיצון, לא נאסר על אנשים אחרים להימצא שם באותו מקום. אך כאשר הוא נכנס לעבוד עבודה בפנים, בתוך הבית, מצווה התורה: "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו" (ויקרא טז, יז), וחז"ל במדרש (ויק"ר פכ"א, יב), הוסיפו: אפילו

הלכה: נטילת ידיים שחרית

כתב השו"ע (או"ח סי' ס"א) ירחץ ידיו וכו' ובפסקי תשובות (אות א') כתב: שלושה ידיים חייבו חכמנו ז"ל בנטילתן. (א) ידיים ששורה רוח רעה עקב שינה או עקב הלילה אפילו בלי שינה, או כניסה למקומות ששורה שם רוח רעה אשר נטפלת לידי האדם, ואינה עוברת אלא ע"י נטילתן. (ב) ידיים שהזדהמו מחמת נגיעה במקומות שמצוי שם טינוף ושאר לכלוך. (ג) קודם שעומד להתפלל, אע"פ שאינו יודע בהם שום לכלוך או רוח רעה, משום "ארחץ בנקיין כפי ואסובבה מזבחך ה'", או משום "הכון", וכשם שהכהנים בבית המקדש קידשו ידיהם מן הכיור קודם עבודתם.

פסקי תשובות חלק א'

פתגם: אם לא יהיה מה שתחפוץ, חפוצ במה שיהיה.

ספר "שמחלה"

חקירה: נדרי צדקה

כנדרי קרבנות, וזמנו עד ג' רגלים, או כדיני ממונות וזמנו מיד. (קהלות יעקב נדרים ד' ד"ה ומעתה יש, ותלה החקירה האם נעשה ממון עניים. וכקרבנות, או הפקר לעניים, וכממונות)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: חשיבותה של דעת

שאלו תלמידיו לרב מגדולי ישראל: חכמינו אמרו במדרש: כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו. יבאר לנו רבינו, מה ראו חכמים לומר דברים חמורים כאלה? הסביר להם הרב: מצינו בב"ב (כה.): מרחיקין את הנבלות מן העיר חמישים אמה. ועוד מצינו בסנהדרין (צ.): אדם שאין בו דעה לבסוף הוא גולה שנאמר: גלה עמי מבלי דעת. מכאן שנבילה טובה מחסרון דעת, שהרי נבילה מרחיקין מן העיר חמישים אמה בלבד. ואילו חסר דעת אין שיעור.

ספר "חד וחלק" חלק ג'

שבת שלום!

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים. לעילוי נשמת של גינט מסעודה בת ג'ולי יעל.

אלוקיך תירא פירש, אמרו לו תלמידיו: רבי, כל אתין שדרשת מה תהא עליהם? אמר להם: כשם שקיבלתי שכר על הדרישה, כך אני מקבל שכר על הפרישה, עד שבא רבי עקיבא ולימד: "את ה' אלוךך תירא" לרבות תלמידי חכמים. בזה מבוארים דברי חז"ל באפן נפלא: "על מה אבדה הארץ", "הארץ" דיקא. "על עוזכם את תורת", שלא ברכו בתורה תחילה, והקדימו כהן עם הארץ לתלמיד חכם. א"כ חזינן שהם לא דרשו "את" לרבות תלמידי חכמים, שהרי לא כיבדו את התלמיד חכם תחילה, וכמסקנת שמעון העמסוני שלא דורשים "את" שבתורה. ממילא, לשיטתם, לא לומדים דין תוספת שבת מהמילה "את" שבפסוק "זכור את השבת לקדשו", ואת דין תוספת שבת יצטרכו ללמוד מה"א יתרה שבפסוק "יום הששי".

כיון שכך, לא נשאר להם ללמוד מה"א יתרה את דרשת חז"ל שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית שהם תלויים בקבלת התורה של ישראל. אם כן לא זכו ישראל בארץ מדין זוטו של ים, וחזרת, אפוא, למקומה, טענת האומות: לסטים אתם. לכן אבדה מהם "הארץ". דיקא.

ומתוך האור "שבת קודש" חלק א' בשם ר' זלמן נביין

מחלוקת בית שמאי ובית הלל בתקנת הקידוש

יום הששי ויכולו השמים והארץ וכל צבאם

המשנה במסכת ברכות (ח.), מביאה מחלוקת בית שמאי ובית הלל לגבי קידוש: לדעת בית שמאי מברך יעל היום ואחר כך על היין, לדעת בית הלל, וכן אנו נוהגים להלכה, מברך על היין ואחר כך מברך על היום.

לכאורה קשה, כיצד יכולה להיות מחלוקת בדבר זה? הרי קידוש הוא דבר שנאמר מדי שבוע, הוא לא דבר נדיר שיכול להישכח במשך תקופה שבה לא נהג. מאז שתקנו חז"ל לקדש על היין, כולם קידשו מדי שבוע, ויכול כל אחד ליזכור כיצד נהג אביו? אפשר לתרץ בשני אופנים.

(א) המחלוקת היתה על עצם התקנה, כשחז"ל תיקנו לקדש על היין, כיצד הם תיקנו את סדר הברכות, האם תיקנו שיברך על היום תחילה או על היין תחילה.

(ב) אכן היו תקופות קשות בעם ישראל, כמו בתקופת החשמונאים, שעם ישראל היה בסכנה של הכחדה רוחנית, ואלמלא הם נשתכחו התורה ומצוות מישראל וכמו בתקופת הקומוניזם שבמשך עשרות שנים היהודים לא יכלו לשמור תורה ומצוות, כתוצאה מכך נוצרו אחר כך קהילות שלמות של בעלי תשובה, שלא לכולם היתה מסורת. כך יכולה להיולד מחלוקת, העוסקת איך נהגו לפני תחילתו של הנתק.

ומתוך האור "שבת קודש" חלק א'

